

Prof. dr hab. Andrzej Misiuk
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 17 stycznia 2024r.

RECENZJA
DOROBKU i ROZPRAWY HABILITACYJNEJ
dr. inż. Tomasza Zwęglińskiego

1. Podstawa wykonania recenzji

Podstawą wykonania niniejszej recenzji jest uchwała Rady Dyscypliny Akademii Pożarniczej w Warszawie, w celu przygotowania opinii w postępowaniu habilitacyjnym dr. inż. Tomasza Zwęglińskiego wszczętego 29 listopada 2023r. w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, prowadzonego przez wspomnianą Uczelnię. Recenzja została opracowana na podstawie przekazanego dorobku naukowego, w tym rozprawy habilitacyjnej, oraz dokumentacji w postaci: autoreferatu, wykazu dorobku naukowego i informacji o osiągnięciach dydaktycznych i sprawowanej opiece naukowej nad studentami i doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego.

2. Sylwetka Habilitanta

Dr inż. Tomasz Zwęgliński uzyskał dyplom magistra na kierunku pożarnictwa w 2003 r. w Szkole Głównej Służby Pożarniczej. Po ukończeniu studiów doktoranckich w Akademii Obrony Narodowej uzyskał pierwszy stopień naukowy doktora w 2012r. w zakresie nauk wojskowych, nadany uchwałą Rady Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej. Temat rozprawy doktorskiej to: *„Przydatność szkoleń prowadzonych metodą*

kształcenia na odległość do podniesienia świadomości społecznej o reagowaniu na zagrożenia” Tak więc wykształcenie wyższe kandydat uzyskał w naukach społecznych, a tematyka prac kwalifikacyjnych ściśle jest związana z przyszłymi zainteresowaniami naukowymi kandydata.

Rozwój zawodowy dr, inż. Tomasza Zwęglińskiego jest związany z aktywnością akademicką Akademii Pożarniczej (wcześniej Szkole Głównej Służby Pożarniczej) i przedstawia się następująco:

- 2020 – do teraz adiunkt w Instytucie Bezpieczeństwa Wewnętrznego
- 2019–2020 dyrektor Instytutu Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
przewodniczący Rady Dyscypliny Naukowej Nauki
bezpieczeństwie
- 2019–2020 lider dyscypliny naukowej Nauki o bezpieczeństwie
- 2015–2019 kierownik Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wydziału
Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego
- 2014–2015 kierownik Zakładu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej
Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wydziału Inżynierii
Bezpieczeństwa Cywilnego
- 2004–2014 kierownik Działu Współpracy z Zagranicą
- 2001–2004 specjalista w Dziale Współpracy z Zagranicą
- 2001–2008 nieetatowy dowódca sekcji i dyspozytor
w Jednostce Ratowniczo-Gaśniczej SGSP

Dokonania naukowe i zawodowe Kandydata są ściśle związane z uczelnią służby pożarniczej. a dorobek naukowy kilku ostatnich lat stanowi naturalną konsekwencję jego rozwoju naukowo-dydaktycznego w szkolnictwie wyższym. Podejmowana problematyka dotyczy zagadnień związanych z szeroko rozumianego bezpieczeństwa narodowego i mieści się w obszarze nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Przedstawiony dorobek w wielu miejscach cechuje podejście interdyscyplinarne. Według mojej oceny część

publikacji i aktywności konferencyjnej mieści się w obszarze nauk społecznych, zarówno w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie, jak i pedagogiki. Zaakcentować należy, że Habilitant łączy działalność naukową z praktyką edukacyjną w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa powszechnego. Wynikająca z racji posiadania doświadczenie w systemie akademickim wiedza, umiejętności i kompetencje umożliwiają Kandydatowi szerokie i wieloaspektowe spojrzenie na problematykę bezpieczeństwa oraz wykorzystanie w działalności naukowej elementu wiedzy pozaźródłowej, a w sferze dydaktyki stwarzają możliwość wzbogacenia stosowanych form i metod.

3. Ocena dorobku naukowego

Zastosowane w niniejszej recenzji kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych Habilitanta obejmują następujące elementy:

3.1. Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych.

Monografia *„Poznawcze problemy ewaluacji ćwiczeń ochrony ludności, wyd. I, Akademia Pożarnicza, Warszawa, ss. 512, ISBN 978-83-966806-7-9* według zamierzeń Kandydata ma stanowić osiągnięcie naukowe stanowiące istotny wkład w rozwój dyscypliny naukowej: nauki o bezpieczeństwie. Na wstępie swojego autoreferatu dr Zwęgliński w następujący sposób uzasadniła potrzebę badań tej problematyki: *„W obliczu dynamicznych zmian i wysokiego poziomu niepewności, z którym mierzy się współczesny świat, mających również, a może przede wszystkim, niebagatelny wpływ na sferę zarządzania bezpieczeństwem, niezbędne jest ciągle doskonalenie i rozwój przedmiotowego systemu. Proces ten powinien być realizowany ustawicznie, długoterminowo, z uwzględnieniem najnowszych osiągnięć nauki i techniki, tak aby sprostał wyzwaniom, poradził sobie z zagrożeniami i powiązаныmi z nimi ryzykami, a także wykorzystał powstające szanse we współczesnym środowisku bezpieczeństwa. Bez strategicznego, dalekosiężnego, rzetelnego, holistycznego i jednocześnie szczegółowego podejścia do doskonalenia i rozwoju systemu*

ochrony ludności wizja zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego może okazać się tylko złudzeniem.”. Należy się w pełni zgodzić z tym uzasadnieniem. Nie budzi jakichkolwiek wątpliwości potrzeba badań naukowych w tym obszarze. Następnie Habilitant przedstawił główny cel swoich badań, który polega na *„opracowaniu teorii ewaluacji ćwiczeń ochrony ludności. Główny cel badawczy zoperacjonalizowano do dwóch celów szczegółowych, z czego jeden miał charakter poznawczy, a drugi utylitarny. Cel poznawczy stanowiła diagnoza zastanego stanu rzeczy w zakresie ewaluacji ćwiczeń na arenie międzynarodowej i krajowej (w tym analiza kluczowych systemów działających na rzecz ochrony ludności, tj. system zarządzania kryzysowego, krajowy system ratowniczo-gaśniczy, system Państwowego Ratownictwa Medycznego, system powiadamiania ratunkowego, Obrona Cywilna Kraju oraz Policja). Z kolei realizacja celu utylitarnego monografii. Miała polegać na zaprojektowaniu wewnętrznie i zewnętrznie spójnej teorii metodycznego podejścia do ewaluacji ćwiczeń w oparciu o zaadaptowaną, rozbudowaną i dostosowaną do warunków krajowych taksonomię funkcji ochrony ludności.*” Mają one w mojej ocenie charakter poznawczy i pozwalają poszerzyć naszą wiedzę społeczną w obszarze dyscypliny naukowej nauki o bezpieczeństwie. Monografia składa się z trzech rozdziałów. Autor stwierdza, że: *„Książka składa się z trzech rozdziałów, gdzie każdy z nich może funkcjonować niezależnie od pozostałych. Nie zmienia to faktu, że tworzą one logiczną całość”* Te sformułowanie zawiera wewnętrzną sprzeczność. W pierwszym rozdziale przedstawiono analizę regulacji prawnych, przeważnie o charakterze wewnętrznym. Konkluzje są dość pesymistyczne – w wymienionych podmiotach zajmujących się ochroną ludności nie ma systemu oceny ćwiczeń. Rozważania te mają dużą wartość gdyż wykorzystano w tym miejscu metodę porównawczą, a analiza przeprowadzona została metodologicznie poprawnie.

Kolejne części monografii mają charakter czysto empiryczny. W rozdziale drugim monografii, zatytułowanym *Prognoza*, autor przedstawił pożądaną stan rzeczy, a mianowicie koncepcję racjonalnej ewaluacji ćwiczeń, którą rozwinął w postaci teorii. Przedstawiając w autoreferacie autorskie założenia dla tej części pracy ponownie spotykam się z niejasnymi sformułowaniami: „*Opracowano także założenia racjonalnej ewaluacji ćwiczeń, dokonano analizy różnic między tradycyjnymi badaniami naukowymi a ewaluacją, usystematyzowano proces ewaluacji ćwiczeń*” Z natury badania naukowe muszą mieć charakter racjonalny. Dlatego też ocenianie potoczne jest czymś oczywistym, które nie ma charakteru obiektywnego. Najbardziej wartościowe poznawczo są autorskie ustalenia zawarte w ostatnim rozdziale. Ostatni, trzeci rozdział, zatytułowany *Walidacja teorii*, zawiera przykłady zastosowania proponowanej teorii w praktyce ćwiczeń. A zatem poświęcony jest on sprawdzeniu teorii ewaluacji ćwiczeń. Przedstawione w rozdziale treści są wynikiem symulacyjnych (m.in. analizy drzewa zdarzeń) i quasi-eksperymentalnych badań (m.in. z zastosowaniem metod sondażu diagnostycznego, badań porównawczych, grup fokusowych, analizy klasyfikacji jakości modelu), prowadzonych podczas ćwiczeń z zastosowaniem walidowanej teorii. Według mojej oceny poza bardzo wartościowym potencjale empirycznym autor stale nadużywa pewnych pojęć nieadekwatnych do przedmiotu badań, który ma wymiar bardzo praktyczny. Nie trzeba się silić na tworzenie teorii, gdy mamy do czynienia z propozycją, zresztą bardzo interesującej koncepcji ewaluacji ćwiczeń w obszarze ochrony ludności. Chciałbym przypomnieć, iż pojęcie ewaluacji jest ściśle związane procesem kształcenia i uczenia się (pedagogika) a walidacja jest szeroko stosowana w technice. Została zwłaszcza spopularyzowana przez systemy zarządzania jakością (rodzina norm ISO 9000). To w nich walidowane są procesy, środki kontroli, metody badawcze, występuje również walidacja projektowania i rozwoju. Oczywiście nie wyklucza stosowania tych narzędzi w naukach o bezpieczeństwie. Pomimo tych uwag,

uważam, że ustalenia autora stanowią istotny wkład w rozwój nauk o bezpieczeństwie.

Oceniana monografia, składająca się ze wstępu, trzech rozdziałów oraz zakończenia charakteryzuje się rozległym zakresem przedmiotowym. Dużą jej zaletą jest zwięzła narracja, a także konsekwentna i logiczna, w zasadzie pozbawiona sprzeczności prezentacja poglądów Habilitanta na rozpatrywaną problematykę. Publikacja ta przede wszystkim systematyzuje dotychczasowy stan wiedzy, wyodrębnia i charakteryzuje najważniejsze zdaniem Autora czynniki determinujące wpływ efektywną ocenę ćwiczeń. Brakuje w niej jednak krytycznej oceny dotychczasowego dorobku naukowego w tym obszarze. Autor tylko lakonicznie o tym wspomina swoim autoreferacie.

Należy zwrócić uwagę na wyjątkowy fakt, że habilitant zgłosił obok wspomnianej monografii jako kolejne osiągnięcie naukowe cykl siedmiu artykułów naukowych, których celem była diagnoza poziomu współpracy państw UE w zakresie ochrony ludności w wymiarze indywidualnym i zbiorowym (Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności, UCPM) na wypadek zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego, przekraczającego możliwości reakcji pojedynczego państwa w wymiarze interwencji na poziomie europejskim i globalnym.

Efektom aktywności naukowej Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora są publikacje obejmujące autorstwo: trzy monografii (w tym jednej samodzielnej), współredakcja naukowa dziewięciu monografii, 34 artykułów w czasopiśmie naukowych i popularno-naukowych, w tym 4 anglojęzycznych, 22 rozdziałów w wydawnictwach zbiorowych, w tym 10 w języku angielskim (renomowanych wydawnictwach) . Zostały one opublikowane w specjalistycznych periodykach, Szczególną wartość mają artykuły, które zamieszczono w "Internal Security", czy też „ Security Dimensions”, które znajdują się na liście ministerialnej. Problematyka podejmowana w tych

publikacjach jest jednorodna i zaświadcza o przemyślanym rozwoju naukowym. Natomiast poziom ich umiędzynarodowienia jest duży.

Dr Zwęgliński w przedstawionym do oceny dorobku publikacyjnym, podejmuje problematykę związaną z bezpieczeństwem jednak poprzez pryzmat interdyscyplinarnego podejścia. Przedmiot jego zainteresowań naukowych koncentruje się na kilku problemach badawczych związanych z zarządzaniem kryzysowym, ochroną przeciwpożarową oraz obroną cywilną. Wszystkie wymienione problemy badawcze mimo, że są niszowe mają duży walor poznawczy z punktu widzenia dyscypliny naukowej – nauk o bezpieczeństwie.

3.2. Sumaryczny impact factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports, zgodnie z rokiem opublikowania

18,0 łącznie

3.3. Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science

- 37

Według Scopus

- 54

3.4. Indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science

- 10

Należy stwierdzić na podstawie tych wskaźników, iż habilitant jest badaczem rozpoznawalnym w wymiarze krajowym międzynarodowym

3.5. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

W tym zakresie Habilitant posiada bardzo duże osiągnięcia przy realizacji projektów wdrożeniowych (NCBiR, resortowe). które mają zarówno praktyczny jak i naukowy walor. Był też uczestnikiem wielu projektów o charakterze międzynarodowym w różnych rolach: eksperta, wykonawcy i kierownika zespołu badawczego. Należy tą aktywność ocenić bardzo pozytywnie.

3.6. Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność naukową

Habilitant nie posiada takich nagród. Wykazane wyróżnienie nie przedstawiają waloru działalności naukowej są wyrazem oceny aktywności zawodowej.

3.7. Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Habilitant wykazał się dużą aktywnością naukową w ramach konferencji naukowych, wygłaszając kilkanaście referatów na konferencjach międzynarodowych i 18 referatów na konferencjach krajowych, a ponadto kilkakrotnie występowała jako panelista i dyskutant na konferencjach zarówno międzynarodowych, jak i krajowych.(wskazano przedsięwzięcia w których habilitant brał udział po uzyskaniu doktoratu)

4. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Zastosowane w niniejszej recenzji, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, kryteria oceny w zakresie osiągnięć dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitanta obejmuje następujące elementy:

4.1. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych

Habilitant w tym zakresie wykazał się aktywnością ponadprzeciętną

4.2. Otrzymane nagrody i wyróżnienia

Dr Zwęgliński jest bardzo aktywny na niwie zawodowej. Tego efektem są wyróżnienia przełożonych, które też dotyczą pracy naukowej. Został też uhonorowany odznaczeniami zawodowymi w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego

4.3. Udział w konsorcjach i sieciach badawczych

Przedstawione informacje w autoreferacie i innych dokumentach udostępnionych recenzentami, świadczą, że habilitant posiada duży dorobek polegający na udziale w dużych zespołach badawczych, niektóre mają charakter międzynarodowy.

4.4. Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami

Na szczególną uwagę zasługuję aktywność habilitanta w środowisku naukowym oraz mobilność w podejmowaniu bardzo interesujących poznawczo projektów badawczo-rozwojowych.

4.5. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Dr Zwęgliński pełni funkcje organizacyjno-koordynujące w następujących periodykach naukowych:

- Pierwszy Z-ca Redaktor Naczelnej *Zeszytów Naukowych SGSP*
- Pierwszy Z-ca Redaktor Naczelnej - Sekretarz Rady Programowo-Naukowej *Zeszytów Naukowych Pro Publico Bono*
- Członek zespołu redakcyjnego *Crisis Response Journal*, ISSN 1745-8633, Wielka Brytania.
- Członek komitetu redakcyjnego czasopisma *Civil security: Public administration and crisis management*, Ukraina.
- Członek Rady Naukowej Przeglądu Policyjnego ISSN: 0867-5708, e-ISSN: 2719-9614, 2017 r.
- Członek Rady Naukowej Wydawnictwa Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej.
- Ekspert czasopisma naukowego *Security Forum*

4.6. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

W oparciu o przedstawioną dokumentację można stwierdzić, iż dr Zwęgliński bierze udział jako członek wielu krajowych i międzynarodowych organizacji naukowych. Z tej aktywności można konstatować, iż jest rozpoznawalnym badaczem w środowisku naukowym

4.7. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki

Habilitant posiada duże doświadczenie dydaktyczne w pracy w uczelniach wyższych. Brał aktywnie udział w przedsięwzięciach mających za cel podniesienie jakości kształcenia w swojej macierzystej uczelni.

4.8. Opieka naukowa nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji

Dr Zwęgliński dysponuje w miarę pokaźnym doświadczeniem w zakresie opieki naukowej nad studentami.

4.9. Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich

Habilitant brał udział trzech postępowaniach doktorskich w charakterze promotora pomocniczego w swojej macierzystej uczelni.

4.10. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich

Dr inż. Zwęgliński odbył cztery staże naukowo-dydaktyczne w krajowych i zagranicznych uczelniach wyższych:

1. Staż naukowo-dydaktyczny w Katedrze Nauk o Bezpieczeństwie Wydziału Nauk Społecznych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej, 15 grudnia 2022 r. - 15 marca 2023 r.
2. Staż naukowo-dydaktyczny w Państwowym Lwowskim Uniwersytecie Ochrony Życia (Ukraina), 27 kwietnia 2021 r. - 26 czerwca 2021 r.
3. Staż naukowo-dydaktyczny w ramach Programu Erasmus+ w Instytucie Szkolnictwa Wyższego i Badań Naukowych (ISEC) w Lizbonie (Portugalia), 8-12 maja 2017 r.
4. Staż naukowo-dydaktyczny w Instytucie Zarządzania na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, 10-19 lutego 2017 r.

Jednak trzy były dość krótkie, natomiast jeden odbyty w Akademii WSB spełnia wymogi stażu naukowo-dydaktycznego

4.11. Wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej

Habilitant była autorem i współautorem licznych ekspertyz i opinie na rzecz projektów badawczych z zakresu bezpieczeństwa narodowego

4.12. Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych

Habilitant był recenzentem kilkunastu artykułów naukowych dla redakcji krajowych czasopism i wydawnictw naukowych.

5. Aktywność organizacyjna

Chciałbym zwrócić uwagę na duże zaangażowanie habilitanta w pracach zespołów przygotowujących programy kształcenia zajmujących się jakością kształcenia, czy też organizacji szkoły doktorskiej i służby i pracy w SGSP. Można przyjąć, iż Kandydat jest zaangażowany w życie naukowe i edukacyjne macierzystej uczelni

6. Wniosek końcowy

Podsumowując przeprowadzoną ocenę osiągnięć naukowych i dydaktycznych dr. Tomasza Zwęglińskiego stwierdzam, że zgromadził on wystarczający na dobrym poziomie dorobek naukowy, dydaktyczny, popularyzatorski, który zbudowany jest z właściwym dla ambicji badacza zaangażowaniem, aktywnym uczestnictwem w życiu społeczności naukowej, w sposób trwały zaznaczając swój udział zarówno w międzynarodowych, jak i krajowych konferencjach naukowych. Przedstawiona rozprawa habilitacyjna jest oryginalnym opracowaniem autorskim opartym na rzetelnych autorskich badaniach empirycznych. Zestawienie dorobku dydaktycznego potwierdza kwalifikacje Habilitanta jako dydaktyka, opiekuna prac kwalifikacyjnych, w tym promotora pomocniczego. Z kolei przeprowadzona analiza pozostałych elementów dorobku wykazała, że w kilku zaznaczonych w niniejszej recenzji obszarach habilitantka wykazuje dużą aktywność, zwłaszcza organizacyjną w uczelni wyższej. W pewnych obszarach będących przedmiotem oceny dorobek kandydata jest imponujący, zwłaszcza jeżeli chodzi o cytowalność autorskich publikacji oraz aktywność badawcza przy realizacji projektów naukowych.

Dr Zwęgliński przez cały okres swojej aktywności naukowej i dydaktycznej jest związany z uczelnią służby pożarniczej, zresztą jest jej absolwentem. Według mojego tradycyjnego pojmowania rozwoju naukowego jest to bardzo właściwe. Ponadto, według mojej oceny fakt, iż kariera naukowa i dydaktyczna habilitanta jest związana z Akademią Pożarniczą - najbardziej prężnie rozwijającym się ośrodkiem naukowym w kraju w obszarze bezpieczeństwa powszechnego posiada pozytywne odzwierciedlenie w rozwoju naukowym dr. Tomasza Zwęglińskiego.

Mając powyższe na uwadze — wyrażając jednocześnie nadzieję, że przedstawione uwagi zostaną starannie rozważone przez Habilitanta — działając w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stwierdzam, że przedstawiony dorobek jest wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie i zasługuje na pozytywną ocenę końcową.

Wnioskuje o dopuszczenie dr. Tomasza Zwęglińskiego do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.